

Муниципальное бюджетное дошкольное образовательное учреждение
«Центр развития ребенка – Детский сад №5 «Кэнчээри»

«Оскуолаба киириэн иннинээби саастаах оҕолору грамота дьарыгар
төрөөбүт тылы үөрэтии»

Воспитатель: Залалова Фаина Рафиковна

Саха тыла байҕал курдук дирин. Тыл олох тыына. Саха оҕото кыра эрдэбиттэн төрөөбүт буоруттан силис тардан, норуотун тылын барҕа баайын, өбүгэтин үтүө үгэһин этигэр ингэринэн, амарах сүрээһин, мындыр өйүн, уран тарбаҕын утумнаан, сахалыы куттаах-сүрдээх дьохуннаах киһи буола улаатара билинни кэм ирдэбилэ буолла. Омук быһыытынан төрөөбүт ийэ тылбытыгар интэриэс үрдээтэ. Билинни төрөппүттэр оҕолоро лоп-бааччы ситимнээн, бэйэлэрин саңааларын сааһылаан сангарар буолалларыгар баҕалара улахан, ол ынан баран оҕо сангарар сангата күнтүүн мөлтөөн иһэрэ киһини долгутар. Оскуолаҕа киириэн иннинээҕи саастаах оҕо барыны бары сэнээрэр, түргэнник ылынар кэмэ, онон бу кэми куоттарбакка төрөөбүт ийэ тылын-өһүн, сүөгэйин сүмэтин оҕоҕо ингэриэхтээхпит.

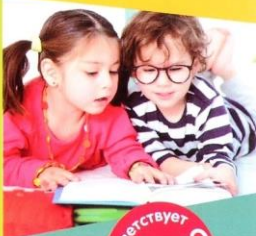
Төрөөбүт тылы сайыннарыы үлэ 7 хайысхаҕа араарыллар

- * 1. Тыл саппааһын байытыы
- * 2. Ситимнээх саҕаны сайыннарыы
- * 3. Тылы чуолкайдык саҕарыы дорҕоону арааран истии
- * 4. Сөпкө тыныныга эрчиллиилэр
- * 5. Оҕо иллэнг кэмигэр оонньоуулар
- * 6. Группаҕа оҕо оонньоон сайдар эйгэтин тэрийии
- * 7. Хамсаныылаах тыл оонньоуулар

О.С. Ушакова

ПРОГРАММА РАЗВИТИЯ РЕЧИ ДОШКОЛЬНИКОВ

Теоретические основы
Основные задачи
Развитие речи
в возрастных группах
Педагогические условия

Развиваем речь

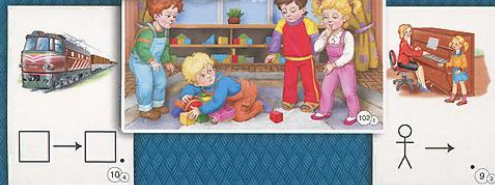

соответствует
ФГОС ДО

Комплект наглядных пособий

Обучение связной речи детей 6-7 лет

Картинно-графические планы
рассказов

Н. Ю. Михкиева, И. В. Мартин

ДИДАКТИЧЕСКИЕ ИГРЫ И УПРАЖНЕНИЯ

для развития речи дошкольников

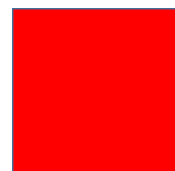
ИЗДАТЕЛЬСТВО «ДЕТСТВО-ПРЕСС»

О.С. Ушакова
Е.М. Струнина

Методика развития речи детей дошкольного возраста

Пособие
для педагогов
дошкольных
учреждений

Оџону сурукка бэлэмнииргэ сүрүн соруктары ситиһэргэ араас көрүгнээх үлэлэр үөрэх дьылын устата ытыллаллар.

Төрөөбут тылы сайыннарыы оџо биэс, алта саастаах оџо оскуолаџа киириэн иннинэ улахан болџомто ууран сөп соџус тэтимнээхтик Тосхол программаны уонна Игнатий Иванович Каратаев босуобуйатын тирэх оностон аттаран дьарыкка туттабыт.

Бастаан тыл дорџооннорун сүһүөхтэрин өйдөөн истэллэрин уонна чуолкайдык дорџоону санаралларын үөрэтэбит. Тыл дорџоонун сүһүөх састаабыгар арааран истии үөрүйэџэ оџо үөрэнэригэр бигэ тирэх буолар.

Биллэрин курдук оџону уһуйан ааџарга суруйарга үөрэппэт. Сорох буукубалары билиһиннэрии, үөрэтэр курдук буолбакка, көннөрү суругу көгүл сылдьан билэргэ көџүлээһин эрэ быһыытынан ытыллаллар.

Дорџоон дѡарыгын сүрүн сыала-соруга:

- * 1. Тыл дорџоонун састаабын ырытыы.
- * 2. Тыл сүһүөбүн кытта билиһиннэрии.
- * 3. Этии туһунан бастакы өйдөбүл.
- * 4. Буукубаны кытта билсиһии.
- * 5. Илиини сурукка бэлэмнээһин.

Буукубалар

Аа	Бб	Вв	Гг	Бб	Дд	Дь	Ее
Ёё	Жж	Зз	Ии	Йй	Кк	Лл	Мм
Нн	Нь	Нн	Оо	Өө	Пп	Рр	Сс
Һһ	Тт	Уу	Үү	Фф	Хх	Цц	Чч
Шш	Щщ	Ъ	Ыы	Ь	Ээ	Юю	Яя

Дифтоннар

ИЭ	ЫА	УО	ҮӨ
----	----	----	----

Дьарык сүрүн тутула:

- * Аан бастакыннан улахан болѳомто тарбаѳы уонна артикуляционнай эрчийиигэ ууруллар
- * Ситимнээх саҕаны сайыннарыы. Дорѳооннору хатылааһын дьарык аайы ыытыллар
- * Аһаѳас дорѳооннору, уһун аһаѳас дорѳооннору арааран истии уонна саҕарыы. Сахалыы алпаабыт букваларын корон дорѳоонун сопко саҕарыы
- * Экранна көрөн ойууннан үлэ. Соһуччу түгэннэр, тыл оонньоуулар
- * Хамсаныылаах тохтобул «Буукубаны хамсанан кордор»
- * Оонньоуулар (дорѳооннорунан эппиэт) уонна эрчиллиилэри толоруу
- * Илиини, тарбаѳы сурукка эрчийии
- * Тумук, боппуруостарга хоруй.

Бэлэмнэний бөлөххө
грамотаға уонна тыл сайдыытыгар
дьарык «Дорҕооннуун доҕордоһуу»

Дьарык хаамыыта:

Дьарыкка түмэр, бэлэмнэниир оонньуулар.

- Үүммут куммут, дьарыкпыт ситиһиилээх буоллун! (оҕолор төгуруччу туран ытыстарын охсуһуннараллар).
Болҕомтону түмэр оонньуу. Бытаан музыка тыаһыыр.

Иитээччи- харахпытын симтибит , ханас илиибитинэн уна кулгаахпытын тутабыт. Икки илиибитин иннигэр ууннубут, уна илиибитинэн муннубут төбөтун таарыйабыт.
Болҕомтобут тумулуннэ, дьарыкка бары бэлэммит (оҕолор бары бииргэ санараллар).

Бугун бииги хатылхпыт этии,
тыл, сүһүөх, дорѳоон туһунан тугу билбиппитин.

Икки хамаанданнан оонньуохпут.

Болѳомтоѳо оонньуу “Дорѳоон тыл хайа өттүгэр саһа сылдыарын истин , булун”

Иитээччи тыл полоскатын кордорор. “С” дорѳоону истэбит, ытыспытынан таһынабыт

- Саа, сүгэ, кус, хаас, куоска.

“Б” дорѳоону булабыт. Таба, баѳа.

Тыл туохтан турарый? (дорѳоонтон).

- Оѳолор дорѳооннору холбоотохпутуна бииги тугу таһаарар эбиппитий? (тыллары).

-“Х” дорѳоонтон саѳаланар тыллары толкуйдуубут. (хайа хамаанда элбэх тылы толкуйдуур эбит).

Тыл сүһүөѳэ диэн тугуй? (Тылы арааран этии).

Оонньуу тылы сүһүөххэ араарыы “Тыл иккис сүһүөбүн салгыы эт”
(хамаандаҕа очко эбиллэн иһэр.

Та- ба, ба- ҕа, кыр- са, ос- туол, та- раах, ту – раах, су -лус, кул- гаах, тар -бах. Үс сүһүөхтээх тылы толкуйдуубут.

Чуораан тыаһыыр. Чуораанчык уол сурунаалын аҕалан биэрэллэр.

Иитээччи- Оҕолоор, Чуораанчык уол сурунаалын ыппыт, суруктаах.

«Кунду оскуолаҕа киирээри сылдыар доҕотторум!

Эниги ханнык ыйга оскуолаҕа киирэбитий ?

Билигин ханнык ыйый? Муус устар иннигэр ханнык ый баар этэй?

Муус устар ый кэнниттэн ханнык ый кэлэрий?

Оччого сылга хас ый баарый?

Миэхэ баһаалыста көмөлөһун, сорудахтарбын толорун. Этии диэн тугуй?

Этии схематын ытабын диэбит.(Иитээччи этии схематын көрдөрөр.) Икки, үс, туөрт тыллаах этиилэри толкуйдаан.

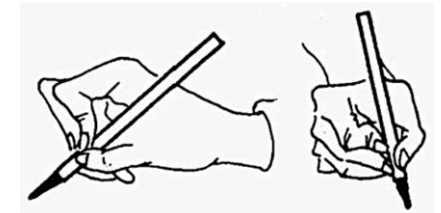
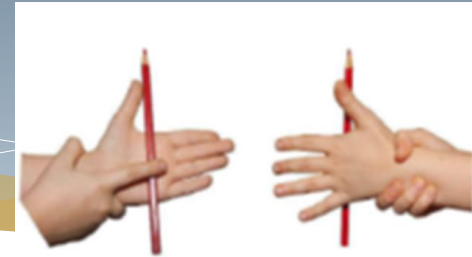
Физкультминутка (эти – хааны эрчийии.)

Төгүрүччү туран музыканнан хаамаллар, харахтарын симэллэр.

Иитээччи- сөрүүн тыал үрэр сирэйбитин.(Иитээччи веерынан салгыны хамсатар).

Харахпытын арыдыбыт. Көрүн эрэ сиргэ, бу тыалбыт мэниктээн ааста. Хартыыналарбын Барытын ыста. Биирдии хартыынаны ылын, миэстэбитигэр олорун.

Кимиэхэ туох хартыыната түбэстэ?

-Кимнээххэ дьизэ кыылларын хартыыната баарый? Илиигитин уунун.

-Кимнээххэ дьиикэй кыыллар баалларый?

-Сон, ыстаан мань биир тылынан туох диибитий? (тагастар).

-Кус, хаас, тураах (көтөрдөр).

Чуораанчык соруудаҕа:

1.Ханнык дорҕооннор бэлиэлэрин билэбитий? (аһаҕас, бутэй, уһун асаҕас дорҕооннор, дифтонг).

2.Хартыынаны көрөн тылла фишканнан суруйун.

-Буква диэн тугуй? (Дорҕоон бэлиэтэ).

Оонньуу “Дорҕооннуун доҕордоһуу” музыканнан үнкүүлүүлэр, музыка тохтоотоҕуна этиллибит дорҕоон бэлиэтин илиилэринэн – атахтарынан онорон көрдөрөллөр. Х, Т, П, А, К, О.

Чуораанчык барыгытыгар чуораан ойуутун бэлэхтиир, кизэргэтэннит кырааскалаан.

Дьарыкпытын хоһоонунан тумуктэнэр.

Дорҕооннуун доҕордоһон,

Тыллары толкуйдуубут,

Тыллары холбооммут,

Этиини оноробут.

Кэпсээни истэн

Кэпсииргэ бэлэммит,

Хоһоону үөрэтэн

Хоһуйан ааҕабыт

Түмүк

Оџолорбут оскуолаџа кириэн иннинэ анаан үөрэтиитэ суох оонньу сылдьан ааџар суруйар оџолор ахсааннара билигин үксээн иһэр. Уһуйаанга оџо иитиллэр кэмигэр төрөөбүт тылын дорџоонун таба санарар балай да тыл саппаастаах ыйытыыга чобуотук ис хоһоонноохтук эппиэттиир санаатын ситимнээн кэпсиир дорџоону арааран истэр дьоџура сайдыбыт элбэх хоһоону остуоруйаны кэпсээни билэр оџо маннайгы кылааска холкутук үөрэниэ диэн эрэллээхпин.

